

УДК 351.713

Кувакін С.В.,
кандидат юридичних наук, доцент
кафедри адміністративного та митного права
Академії митної служби України

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ОКРЕМИХ ВИДІВ ПОРУШЕНЬ МИТНИХ ПРАВИЛ ЗА НОВИМ МИТНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

У статті аналізуються проблемні питання кваліфікації окремих видів порушень митних правил, які виникають у правозастосовчій діяльності митних органів у зв'язку з прийняттям нового Митного кодексу України. Значна увага приділена найбільш поширеним на практиці порушенням митних правил. Звертається увага на шляхи вирішення проблеми притягнення правопорушників до відповідальності через внесення змін та доповнень до діючих редакцій відповідних статей МКУ.

Ключові слова: кваліфікація, митний орган, правозастосування, правопорушення, порушення митних правил, товари, транспортні засоби.

В статье анализируются проблемные вопросы квалификации отдельных видов нарушений таможенных правил, которые возникают в правоприменительной практике таможенных органов в связи с принятием нового Таможенного кодекса Украины. Отдельное внимание уделено наиболее распространенным на практике нарушениям таможенных правил. Обращается внимание на пути разрешения проблем привлечения правонарушителей к ответственности путем внесения изменений и дополнений к действующим редакциям соответствующих статей ТКУ.

Ключевые слова: квалификация, таможенный орган, правоприменение, правонарушение, нарушение таможенных правил, товары, транспортные средства.

The article analyzes the issues of qualification of certain customs violations arising from enforcement activity of customs authorities in connection with the adoption of the new Customs Code of Ukraine. Much attention is given to the most common in practice, violation of customs regulations. Attention is paid to solutions to the problem of bringing offenders to justice through amendments to existing versions of relevant articles CCU.

Key words: skills, customs, law enforcement, offense, violation of customs regulations, goods vehicles.

Постановка проблеми. Правоохоронний напрямок роботи – один із пріоритетних в діяльності митних органів. Згідно з п.10 ст.544 МКУ, запобігання та протидія контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил на всій митній території України є одним із основних завдань митної служби України. Проте протягом останнього періоду, незважаючи на набуття чинності з 1 червня 2012 року нового Митного кодексу України, проблеми, пов'язані з правильною та повною кваліфікацією порушень митних правил, залишаються, що досить часто призводить до унеможливлення притягнення громадян та посадових осіб підприємств до відповідальності через недосконалість формулювання окремих диспозицій статей, відсутність практики застосування діючих норм митного законодавства тощо.

Однією зі складових ефективного застосування відповідної норми митного законодавства є саме правильна кваліфікація порушень митних правил, оскільки кваліфікація адміністративних деліктів – це встановлення і процесуальне закріплення точної відповідності ознак вчинених особою протиправних дій або бездіяльності до ознак складу делікту, передбаченого адміністративним законодавством [2, с. 146]. У зв'язку з цим, правозастосовча практика митних органів при кваліфікації деяких порушень митних правил потребує законодавчого удосконалення.

Аналіз дослідження даної проблеми. Питання кваліфікації порушень митних правил, як і взагалі адміністративних правопорушень, не отримали належної уваги з

боку вчених-адміністративістів, не стали предметом комплексних наукових досліджень у галузі митного права. Зазначений напрямок дослідження є значним за обсягом та змістом й більш поширеним у теорії кримінального права. Проте деякі питання кваліфікації окремих видів адміністративних правопорушень висвітлені в наукових працях С.В. Ващенко, Д.П. Калаянова, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпакова, В.В. Ліпинського, В.П. Петкова, О.І Остапенка, М.М. Тищенко та інших.

Метою даної статті є висвітлення проблем кваліфікації окремих видів порушень митних правил, об'єктом посягання яких є порядок переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, пред'явлення їх митним органам для проведення митного контролю та митного оформлення, а також здійснення операцій з товарами, що перебувають під митним контролем, та внесення конкретних пропозицій до діючого митного законодавства.

Виклад основного матеріалу. Кваліфікація адміністративних деліктів є одним з етапів використання адміністративно-правової норми, метою якої є встановлення підстав для застосування адміністративної відповідальності до особи, що вчинила протиправні дії. Правильна кваліфікація розмежовує деліктні та неделікатні дії й забезпечує законність прийняття рішення про відповідальність порушника та здійснення згідно із законом необхідних адміністративно-процесуальних дій [2, с. 149]. Проте правозастосовна практика митних органів при кваліфікації окремих видів порушень митних правил потребує законодавчого удосконалення та вирішення низки проблемних питань, які пов'язані з притягненням правопорушників до відповідальності.

Проблемною у правозастосовній практиці митних органів є ст. 468 «Порушення режиму зони митного контролю», оскільки законодавець не визнає суб'єктом даного правопорушення посадових осіб, які здійснюють митний контроль, державний санітарно-епідеміологічний, ветеринарно-санітарний, фітосанітарний, екологічний та радіологічний контроль [3]. В той же час є й інші державні службовці, які

перебувають або можуть перебувати в зоні митного контролю в силу виконуваних ними повноважень, пов'язаних з виконанням функцій нагляду за дотриманням законності в діяльності митних органів або контролю за переміщенням товарів та транспортних засобів через митний кордон, а саме працівники органів прокуратури, СБУ, МВС, військовослужбовці Прикордонної служби [4, 5, 6, 7]. При цьому виникають певні ситуації, пов'язані з колізіями відповідних норм законодавчих актів, оскільки галузеві законодавчі акти, що регламентують діяльність вищезазначених правоохоронних органів, дозволяють за наявності певних підстав перебувати в зоні митного контролю, однак перебування громадян за діючим Митним кодексом допускається тільки з письмового дозволу керівника митного органу або особи, яка виконує його обов'язки. Таким чином, основні правоохоронні органи, що є головними суб'єктами боротьби з протиправними проявами, при чинній нормативно-правовій базі мають певні перешкоди для ефективного здійснення повноважень щодо боротьби з правопорушеннями, зокрема митного законодавства.

Згідно зі ст. 469 МКУ «Неправомірні операції з товарами, митне оформлення яких не закінчено, або з товарами, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем», тягне за собою відповідну санкцію, згідно з частиною цієї статті, за якою кваліфіковано діяння. При розгляді справи про ПМП за ч.2 статті, що аналізується, митними органами, які уповноважені на накладення стягнення, правопорушниками, а також судьями, які розглядають справи в порядку оскарження або опротестування, неодноразово зверталась увага на те, що об'єктивна сторона правопорушення має містити одночасно дії щодо розпорядження та користування товарами без дозволу митного органу. З метою вдосконалення митного законодавства зазначену частину норми необхідно викласти в редакції: «здійснення операцій з товарами, транспортними засобами, що перебувають під митним контролем, а саме зміна їх стану [...] користування або розпорядження ними без дозволу митного органу...». Крім того, ще одним основним недоліком зазначеної

статті є відсутність е диспозиції статті такого розповсюдженого предмета правопорушення, як транспортні засоби.

Наступною проблемною статтею виступає ст. 471 МКУ, предметом правопорушення якої виступають товари, заборонені або обмежені законодавством України до переміщення через митний кордон України, або товари у кількостях, що перевищують неоподатковану норму переміщення через митний кордон України. Таким чином, якщо громадянин переміщує валюту, яка не задекларована усно або письмово залежно від суми, то його діяння не можна кваліфікувати за ст. 472 «Недекларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення», оскільки згідно зі ст. 4 МКУ до поняття «товари» входять валютні цінності, зокрема валюта.

Проблемою залишається також порядок розгляду справ за ст. 204-1 КУпАП та ст. 481 МК України. Так, за кожним фактом виявлення товарів, які правопорушники незаконно переміщують поза митним контролем, військовослужбовці Прикордонних військ складають адміністративні протоколи за ст. 204-1 КУпАП. Відразу після документування військовослужбовцями прикордонних військ факту незаконного перетину державного кордону, матеріали про дане правопорушення направляються для розгляду в суди за місцем вчинення правопорушення. Проте суміжне правопорушення, що передбачене ст. 482 МКУ «Переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України поза митним контролем», може бути розглянуто тільки за умови «обвинувального» рішення суду, тобто про накладення адміністративного стягнення за ст. 204-1 КУпАП. Крім того, протокол про порушення митних правил за ст. 482 МКУ може бути складений за умови застосування покарання за ст. 204-1 КУпАП.

Правозастосовній практиці відомі поодинокі випадки, коли суди взагалі об'єднують справи за ст. 204-1 КУпАП та ст. 482 МКУ, що не передбачено ні адміністративним, ні митним законодавством. У ході проведеного аналізу рішень суду по справах про порушення митних правил встановлено, що закрита

адміністративна справа за ст. 204-1 КУпАП робить безперспективним порушення справи про ПМП за ст. 482 МКУ.

Дана негативна практика дає можливість ухилення правопорушників від відповідальності, і посадові особи митних органів фактично не мають правових засобів впливу на суди в разі виявлення фактів переміщення товарів поза митним контролем, роблячи їх пасивними спостерігачами документування військовослужбовцями Прикордонних військ факту правопорушення, передбаченого ст. 204-1 КУпАП. З метою виправлення цієї ситуації пропонуємо направляти справи до суду за ст. 204-1 КупАП для розгляду, тільки після прийняття рішення по справі про ПМП.

Процес опротестування військовослужбовцями прикордонних військ постанов суду займає значний час, а після винесення виправдувальної постанови за ст. 204-1 КУпАП, правопорушника звільняють від адміністративної відповідальності разом з вантажем. У окремих випадках постанови про закриття адміністративної справи за ст. 204-1 КУпАП військовослужбовцями Прикордонних військ взагалі не опротестовуються. Однак довгоочікуваною новелою нового Митного кодексу України стало те, що митні органи, які здійснювали провадження у справах про порушення митних правил, визнаються суб'єктами оскарження на постанови суду, що надає можливість відреагувати на рішення суду про закриття справи за ст. 482 МКУ.

Важко погодитись із законодавцем, що переміщення товарів і транспортних засобів поза митним контролем із використанням незаконного звільнення від митного контролю внаслідок зловживання службовим становищем виключно посадової особи митного органу (ст. 482 МКУ). Зауважимо, що контроль за додержанням режиму в пунктах пропуску через державний кордон України покладено на військовослужбовців Державної прикордонної служби України. Тому в'їзд у пункт пропуску, переміщення в його межах, а також виїзд із нього регулюють зазначені посадові особи. Отже, цілком імовірною є ситуація, коли внаслідок зловживання службовим становищем посадові особи саме Державної прикордонної служби, а не

митного органу можуть пропустити в Україну товари без здійснення митних процедур. У такому випадку зазначене правопорушення буде кваліфікуватися не як незаконне звільнення від митного контролю, а як порушення режиму зони митного контролю (ст. 468 МКУ).

У ст. 470 МКУ передбачена відповідальність за порушення митних правил у разі недоставляння товарів, транспортних засобів комерційного призначення та документів до митного органу призначення, видача без дозволу митного органу або втрата. Проте необхідно розмежовувати недоставляння загалом, яке змушує митні органи вживати відповідні заходи щодо розшуку товарів, транспортних засобів і правопорушника, та порушення строку доставки товарів, транспортних засобів у режимі транзитних перевезень, при цьому максимальне покарання правопорушника, передбачене ч. 3 цієї статті, складає 500 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. З метою додержання одного з основних принципів адміністративної відповідальності – відповідності провини і покарання, вважаю за доцільне підвищити розмір штрафу за недоставляння товарів, транспортних засобів взагалі або передбачити конфіскацію товарів, транспортних засобів комерційного призначення в разі невивезення за межі України у зазначеному режимі.

Недоліком чинного Митного кодексу є й формулювання диспозиції ст. 481 «Перевищення строку тимчасового ввезення або тимчасового вивезення товарів», оскільки предметом даного правопорушення законодавець вважає тільки товари, але якщо звернути увагу на те, що поняттям «товари», згідно зі ст. 4 МКУ, не охоплюються транспортні засоби комерційного призначення, то фактично це позбавляє можливості покарати винного в цій ситуації.

Не виправлено недолік попереднього МКУ, пов'язаний зі встановленням відповідальності за операції з товарами і транспортними засобами, незаконно ввезеними на митну територію України. Він полягає в тому, що диспозиція ст. 484 МК визначає відповідальність за зберігання, перевезення, придбання чи використання товарів, транспортних засобів

комерційного призначення, ввезених на територію України виключно поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю. Окрім цих способів вчинення правопорушення, існують й інші шляхи їх незаконного переміщення в Україну, а саме: через недекларування, видачу без дозволу митного органу, втрату, порушення зобов'язання про зворотне ввезення чи транзит тощо. В разі їх зберігання, перевезення, придбання чи використання товарів, транспортних засобів комерційного призначення, ввезених іншими способами, що не зазначені в диспозиції статті, особа не підлягає відповідальності за порушення митних правил, а товари та транспортні засоби – вилученню з наступною конфіскацією.

Висновки. Підсумовуючи викладене вище, можна зробити висновок, що зазначені диспозиції проаналізованих статей повинні бути сформульовані більш точно і не припускати подвійних трактувань під час кваліфікації правопорушення. Тому вважаю, що проведений аналіз та запропоновані зміни до діючого митного законодавства сприятимуть усуненню недоліків під час притягнення правопорушників до відповідальності, позитивно вплинуть на правозастосовчу практику митних органів і судів та набудуть юридичної довершеності.

Література:

1. Кувакін С.В., Ліпінський В.В. Проблемні питання кваліфікації окремих видів порушень митних правил // Вісник АМСУ. – 2008. – № 1(1). – С. 51-55. (Серія «Право»).
2. Матіос А.В. Адміністративна відповідальність посадових осіб / А.В. Матіос. – К.: Знання, 2007. – 223 с.
3. Митний кодекс України // Голос України. – 2012. – №73-74.
4. Про Державну прикордонну службу України: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 27. – Ст. 208.
5. Про міліцію: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 4. – Ст. 20.
6. Про прокуратуру: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №53.– Ст. 793.
7. Про Службу безпеки України: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 27. – Ст. 382.

8. Суворкін В.А. Ефективність законотворчої діяльності в боротьбі з митними правопорушеннями / В.А. Суворкін // Митна справа. – №4. – 2008. – С. 3-8.

УДК 351.713

Прокопенко В.В.,

кандидат юридических наук, доцент,
доцент кафедры морского и таможенного права
Национального университета «Одесская юридическая академия»

ПРОИЗВОДСТВО ПО ДЕЛАМ О НАРУШЕНИЯХ ТАМОЖЕННЫХ ПРАВИЛ: ПОНЯТИЕ, СОДЕРЖАНИЕ ПО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВУ ПРИДНЕСТРОВСКОЙ МОЛДАВСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Статья посвящена изучению понятия и содержания одного из направлений деятельности таможенных органов Приднестровской Молдавской Республики, а именно производству по делам о нарушениях таможенных правил. Акцентируется внимание на том, что производство по делам о нарушениях таможенных правил является разновидностью производства по делам об административных правонарушениях, хотя анализ норм Кодекса Приднестровской Молдавской Республики об административных правонарушениях и Таможенного кодекса Приднестровской Молдавской Республики не позволяет так утверждать. Предлагается внести соответствующие изменения в Таможенный кодекс Приднестровской Молдавской Республики.

Ключевые слова: производство по делам о нарушениях таможенных правил, производство по делам об административных правонарушениях, таможенное расследование, рассмотрение дела, исполнение постановления таможенного органа.

Стаття присвячена вивченню поняття і змісту одного з напрямків діяльності митних органів Придністровської Молдавської Республіки, а саме провадженню у справах про